

Anmeldelse af Iver Hornemann Møller

AF MINDRE INTERESSE

Der kan være to væsentlige grunde til at anmelde en bog. Det kan være, fordi anmelderen synes, at det er en god bog, som bør læses af mange. Eller det kan være, fordi bogen har skabt en betydelig debat. Arne Hardis' bog hører til i den sidste gruppe.

Weekendavisens politiske redaktør, Arne Hardis, ser i sin bog "Den kætterske socialdemokrat" mest Jørgen Dich som et politisk menneske, fordi 'det er som venstreorienteret, fritstående kritiker af velfærdsstatens forvaltere, han for alvor er interessant for vor tid' (s.15). Som det vil fremgå, deler nærværende anmelder ikke denne interesse.

Jørgen Dich (1901-1975) var økonom og velfærdsingeniør med fokus på socialpolitikken. Han var også en flittig debatør med speciale i kritik af velfærdsstaten – en kritik der kulminerede med bogen "Den herskende klasse" fra det politiske skæbneår 1973.

Hardis tegner i bogen et billede af Dich som en højt begavet, dynamisk akademiker, der i sin ungdom tilsluttede sig marxismen og DKP, for straks efter eksamen som cand.polit. at blive socialdemokratisk embedsmand hos K.K. Steincke i socialministeriet. Det var her og under indflydelse af de internationalt kendte svenske forskere, Gunnar og Alva Myrdal, at Dich under Steinckes ledelse udfoldede sin sociale ingeniørkunst. Arne Hardis siger intet om, hvorvidt Dich gav en hånd med i Steinckes industrielt designede projekt om tvangssterilisation af udviklingshæmmede mænd og især kvinder¹⁾. Men han beretter, at Dich blev meget inspireret af befolkningsprojektets positive del, nemlig den kvalitative forbedring af den øvrige befolkning gennem socialpolitisk forebyggelse, sundhedsindsatser, skolebevisning, m.v.

Stærkt inspireret af Myrdalerne bliver Dich både sekretær og drivende kraft i Steinckes befolkningskommission i slutningen af 1930'erne. Han deltager også i vigtige politikformulerende udvalg i 1940'erne, men snart herefter befinder han sig langt fra de

Arne Hardis:
Den kætterske socialdemokrat.
Jørgen Dich og den herskende klasse.
Gyldendal 2018.
272 s., kr. 249,95.

centrale politiske magtcentre. Han fortrænges af Socialdemokratiets nye stjerne, Viggo Kampmann. I stedet søger Dich en akademisk karriere og bliver professor i finansvidenskab og socialpolitik ved Aarhus Universitet. Det giver ham en basis og frihed til kritik af både højre og venstre, og den platform gør han flittigt brug af. Dich er modstander af NATO, Tysklands genoprustning og Danmarks medlemskab af EF samtidigt med at han støtter Kampagnen mod Atomvåben. Et foreløbigt højdepunkt i Dichs kritik af Socialdemokratiet ses efter et stort landbrugsforlig i 1961. Han hævder nu, at Socialdemokratiets politik især gavner arbejdsgiverne og frem for alt landbruget og langt mindre arbejderne. Venstres vilje er landets lov, sagde Dich, og Socialdemokratiet har kun den udøvende magt. Det var kætterske toner, som udløste kraftige reaktioner fra både parti og fagbevægelse.

Dichs kritik kulminerer som nævnt i 1973 med udgivelsen af bogen "Den herskende klasse"²⁾. Dens påstand var, at den evigt voksende offentlige sektor opbygget gennem 1960'erne slet ikke var til gavn for den jævne dansker, men udnyttede ham/hende. I Dichs forståelse var den herskende klasse altså ikke

kapitalisterne eller det kapitalistiske system. Det var de offentligt ansatte på alle niveauer og i alle grene af velfærdsstaten, som var den ny herskende klasse, der havde skabt sig selv en velbetalt tilværelse på skatteydernes bekostning. En oprindelig humanistisk og socialdemokratisk velfærdstanke var smeltet sammen med den nye klasses egeninteresser. Og politikerne, der gerne ville genvælges, følte sig tvunget til at lytte til denne nye og store vælgergruppe, der støttet af egne fagforeninger krævede stadigt mere ind.

Man lod 'overklassens og middelklassens børn more sig for millioner med at studere teater- og ballethistorie eller eksperimenterer i pædagogiske sandkasser på den brede befolknings bekostning'³⁾.

Men hvad skal vi overhovedet i dag med en bog om Dich? Har han efterladt sig noget budskab af relevans? Ja, for Cepos og andre ultra liberale, som i 2016 med genoptryk af "Den herskende klasse" med forord af Cepos direktøren ønsker at genoplive Dichs tanker om en klasse af offentligt ansatte, som samfundets herskende, hvis eneste mål er gennem stadig voksende bevillinger at cementere sin indflydelse og forøge eget leve-niveau. Også for nostalgiske socialdemokrater som Hardis er Dich aktuel, fordi de ikke ønsker, at han skal blive taget til indtægt for liberalismen, men bliver erobret tilbage til Socialdemokratiet.

Men ellers har bogen om "Den herskende klasse" i dag kun beskeden interesse. For uanset, hvad man mente om den, da den udkom i 1973, er den nu forældet. Arne Hardis skriver ganske vist 'at skattetrykket er steget fra godt 40 procent i 1973 til 48 procent i 2011, og at antallet af offentligt ansatte er steget til 29 procent af den samlede beskæftigelse mod 18 procent i 1973'⁴⁾, og følger til at 'Den herskende klasse forstår vist at slå fra sig'. Men han undlader at tilføje, at i de sidste to årtier har både skattetrykket og antallet af offentligt ansatte ligget på et meget stabilt niveau⁵⁾. Og hvis vi ser bort fra topembedsmændene, hvis indflydelse på lovgivninger og disses gennemsættelse er historisk veldokumenteret⁶⁾, har de offentligt ansatte i både stat, kommuner og regioner – dem som Dich anså for den herskende klasse – i de seneste årtier oplevet rationaliseringer, nedskæringer, besparelser, voksende kontrol og overvågning. Indføring af New Public Management har tilført markeds-mæssige og profitbestemte arbejdsgange og ledelsesformer på mange offentlige arbejdspladser. *Den såkaldt herskende Klasse er i løbet af få årtier blevet forvandlet til overarbejdede, stressede og umyndiggjorte sagsbehandlere og servicearbejdere.* Der er ikke længere tid til at tage sig ordentligt af den enkelte elev, eller den enkelte patient,

den enkelte sociale klient, osv. Som resultat af, at så godt som alle professionsgrupper, lærere, politi, pædagoger, læger, sygeplejersker, sosu-assistenten og socialrådgivere, har klaget over et for stort arbejds-pres og for ringe indflydelse på eget arbejde, har flere regeringer nedsat anti-bureaukratiske task forces. Men stort set uden resultater for de offentligt ansatte. Mange går fortsat ned med stress eller slutter deres arbejdsliv i utide.

Det skal dog også nævnes, at det for socialpolitisk interesserede historikere måske kan være af en vis interesse at læse om Dich's indsats. Men den afspejler dog kun – ligesom Hardis' bog – i ret beskedent omfang den socialpolitiske udvikling i den tid Dich levede. For i de sidste årtier af sit liv, som professor i socialpolitik, udvikler han en forståelse af socialpolitik og en tilgang til faget, som er svær at genkende for de fleste. For Dich bliver socialpolitik *alene* et spørgsmål om offentlige tilskud, og selv støtte til landbruget bliver nu til socialpolitik. Han er kommet et godt stykke væk fra Myrdalernes ideer om et socialpolitisk, kvalitativt løft af befolkningen, og langt fra en socialpolitik om fuld beskæftigelse (med trepartsforhandlinger og en korporativt orienteret stat) som væsentligt socialpolitisk mål. Ligeledes beskæftiger han sig heller ikke med en socialpolitik for norm-afvigende adfærd; en socialpolitik for integration af samfundets marginalgrupper; en socialpolitik i forhold til frivilligt socialt arbejde og de forhold, der skaber samfundets sociale sammenhængskraft eller om en socialpolitik i forhold til subkulturer⁷⁾.

På denne baggrund finder jeg, at bogen kun er af mindre værdi.

NOTER:

1. Kirkebæk, B. & Møller, I.H.: Hvorfor har de aller svageste de dårligste levekår? Under udarbejdelse.
2. Dich, J. (1973). *Den herskende klasse*. Borgen. København.
3. Dich, anf. arb. s. 235.
4. Side 13.
5. Danmarks Statistik: Statistikbanken.
6. Grønnegård Christensen, J. m.fl. (2017): *Politik og forvaltning*. Hans Reitzels Forlag. København; Jørgensen, H. (1946): *Studier over det offentlige fattigvæsens historiske udvikling i Danmark i det 19. århundrede*. Institutet for historie og samfundøkonomi. København; Møller, I.H. (1981): *Klassekamp og sociallovgivning 1850-1970*.
7. Rasmussen, N. (2016): *Socialpolitik – et bud på en definition* i Møller, I. H. & Larsen, J.E. *Socialpolitik*. Hans Reitzels Forlag. København.